

ОБГРУНТУВАННЯ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ В ПЕРІОД ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

**Калашнікова Т.В., доктор екон. наук, професор кафедри економіки
підприємства та менеджменту**

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

На фоні падіння фондових бірж, трикратного перевищення обсягу світового боргу над світовим ВВП за відсутності адекватних стратегій виплат, загострення торговельних воєн, падіння цін на сировинні продукти, пандемія коронавірусу значно прискорила та поглибила світову економічну кризу. Унікальність даної економічної кризи заключається в тому, що вона спричинена не фінансовими, а промисловими та сервісними чинниками. Її наслідки допоки складно спрогнозувати, проте світові організації та уряди окремих країн надзвичайно активно прораховують вплив світової економічної кризи на окремі галузі й економіку в цілому та напрацьовують комплекси антикризових заходів. Стосовно перспектив аграрного сектору, експерти відзначають, що у світі значно підвищиться потреба у повному самозабезпеченні країн продовольством та посиляться локальний аграрний протекціонізм.

Зазначимо, що вітчизняний аграрний сектор виступає основним джерелом надходження валютної виручки, частка аграрної продукції в українському експорті зросла до 46%; частка у валовій доданій вартості складає майже 15%; аграрними товаровиробниками сформовано основних засобів на суму понад 100 млрд. грн. [1]. Безперечно, карантинні заходи серйозно позначаються на показниках діяльності аграрного сектора та знизять рівень ділової активності аграрних товаровиробників. Однак, за оцінками офісу ефективного регулювання BRDO, при збереженні високого попиту на продукти харчування, у тому числі і на зарубіжних ринках, аграрний сектор України внаслідок кризи

втратить менше за інших [2]. Висловлюється також думка, що з кризи Україна вийде навіть з більшою часткою аграрного сектору.

Зважаючи на високу залежність економіки країни від аграрного сектора потребують ґрунтовного аналізу основні загрози, що стоять перед ним і викликані як кризовими явищами, так і дією карантинних заходів. Серед основних з них слід виділити:

- нестабільність ланцюгів постачання та логістичні перебої;
- стрибки попиту на окремі види продукції;
- висока ймовірність зменшення обсягів виробництва продукції з високою доданою вартістю, зокрема, фруктів, овочів тощо;
- цінові стрибки і падіння через зміни у попиті/пропозиції.

При цьому негативний вплив відчують на собі як малі підприємства, так і агрохолдинги. Так, плодоовочевий бізнес, представлений здебільшого дрібними виробниками та домогосподарствами, що 80% продукції реалізують на ринках та в стихійній торгівлі, практично втратили можливості відшкодування витрат та формування доходів [3].

Внаслідок значних порушень у логістичній системі, катастрофічного скорочення сфери послуг (особливо у сегменті HoReCa), відбувається падіння світових цін на аграрну продукцію: зернові, соняшник, соняшникову олію, яловичину та телятину, що призведе відповідно до зниження цін і на вітчизняному ринку. Отже, є значний ризик, що цього року в аграрних підприємствах будуть скорочуватися посівні площі окремих культур, продовжиться скорочення поголів'я тварин, перш за все ВРХ. З огляду на природно-кліматичні умови окрім скорочення обсягів виробництва основних видів товарної продукції, може мати місце зниження її якості.

Оскільки 65% виробленої пшениці та 85% кукурудзи направляються на експорт, все інше переробляється всередині країни (на фураж та виготовлення борошномельних виробів), внаслідок падіння світових цін на зернові скоротяться валютні надходження в країну, що негативно вплине не лише на фінансовий стан виробників, а й погіршаться умови формування державних

доходів та позначаються на динаміці валютного курсу гривні. За таких умов введення експортних обмежень на зернові (гречку) вважаємо не обґрунтованими.

Таким чином, значні перепади цін, відсутність стабільної ситуації на споживчих ринках, обмеження Україною експорту, або іншими країнами імпорту, зниження доходів населення, а відповідно їх купівельної спроможності, трудова міграція, несприятливі природно-кліматичні умови вже досить суттєво впливають на аграрний сектор, і будуть мати вплив на нього в майбутньому. Тому, як вважаємо, на державному рівні слід не лише максимально оперативно розробити антикризовий пакет дій для аграрного сектора та запропонувати механізми його реалізації. Принциповим завданням, яке потребує вирішення, залишається розробка державної аграрної політики розвитку галузі, яка б містила не сукупність заходів реагування на ту чи іншу поточну ситуацію, а передбачала формування послідовної, логічно вибудованої системи стратегічних цілей розвитку та створення відповідної системи захисту та державної підтримки вітчизняного аграрного товаровиробника. Дуже важливо, щоб до розробки та обговорення даної системи заходів були залучені науковці, об'єднання аграріїв (роботодавці, виробники, підприємці), недержавні організації, що займаються лобіюванням інтересів агробізнесу.

Список використаних джерел

1. В. Магалецька. Земля і вірус: як владі підтримати фермера. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/04/3/658931/>
2. Вплив економічної кризи на ключові сфери та ринки: оцінка BRDO. URL: <https://brdo.com.ua/analytics/vplyv-ekonomichnoyi-kryzy-na-kluchovi-sfery-ta-rynky-otsinka-brdo/>
3. А. Ярмач. Коронавірус, глобальна економічна криза та її вплив на агробізнес. URL: <https://infagro.com.ua/ua/2020/03/30/andriy-yarmak-ekonomist-investitsiynogo-viddil-fao-koronavirus-globalna-ekonomichna-kriza-ta-yih-vplyv-na-agrobiznes/>